

Sygn. akt III AUa 1347/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący - Sędzia: SA Ewa Stryczyńska (spr.)

Sędziowie: SA Genowefa Glińska

SO del. Bożena Lasota

Protokolant: st. sekr. sądowy Anna Kapanowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 grudnia 2016 r. w W.

sprawy J. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

o zwrot nadpłaconych składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 maja 2015 r. sygn. akt VII U 2268/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. zasądza od J. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. kwotę 600,00 (sześćset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu odwoławczym.

UZASADNIENIE

J. W. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z 22 września 2014r. odmawiającej jej zwrotu składek z powodu niestwierdzenia nadpłaty. Odwołująca się podniosła zarzut naruszenia art. 2a, art. 18 ust. 8 i 9, art. 20 ust. 3 w zw. z art. 19 ust. 10 oraz art. 24 ust. 6a, 6d oraz 6e ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez ich niezastosowanie i niewłaściwą interpretację oraz naruszenie art. 8 k.p.a. przez sprzeczne działanie ZUS polegające na jednoczesnej korekcie deklaracji ZUS DRA za czerwiec 2014r., zgodnie z wnioskiem o stwierdzenie nadpłaty i jednocześnie odmowę stwierdzenia nadpłaty i zwrotu niezależnie opłaconych składek. Ubezpieczona wniosła o zmianę decyzji i stwierdzenie nadpłaty w składkach na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz na Fundusz Pracy za czerwiec 2014r. oraz nakazanie zwrotu nienależnie opłaconych składek w łącznej kwocie 2468,26 zł.

Wyrokiem z 8 maja 2015 r. Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych do zwrotu J. W. nienależnie opłaconych składek w kwocie 2466,26 złotych wraz z należnymi odsetkami.

Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia faktyczne:

Ubezpieczona w dniu 24 lipca 2014r. złożyła wniosek do ZUS o stwierdzenie nadpłaty oraz korektę deklaracji ZUS DRA za czerwiec 2014r. wykazując kwoty składek za okres do dnia rozpoczęcia pobierania zasiłku macierzyńskiego. W odpowiedzi na złożoną korektę otrzymała pismo ZUS z 6 sierpnia 2014r. informujące, że organ rentowy z urzędu dokonał korekty deklaracji ZUS DRA za ten miesiąc w związku z rozpoczęciem pobierania przez płatnika zasiłku od 8 czerwca 2014 r. Korekta okazała się tożsama ze złożoną przez J. W. 24 lipca 2014r., potwierdzając nienależnie zapłaconą kwotę tytułem składek w kwocie 2468,26 złotych. Odwołująca się otrzymała kolejne pismo w tej sprawie 14 sierpnia 2014r., którym organ rentowy odmówił zwrotu nadpłaconych składek wobec uznania, że były one nienależnie zapłacone. W związku z dwoma sprzecznymi informacjami pochodzącymi od organu rentowego, ubezpieczona ustaliła telefonicznie z ZUS, że powinna złożyć ponowny wniosek o stwierdzenie nadpłaty oraz ponowną korektę deklaracji ZUS DRA za czerwiec 2014r., co też uczyniła składając wniosek 26 sierpnia 2014r. W odpowiedzi na ten wniosek, ZUS wydał zaskarżoną decyzję odmawiającą stwierdzenia nadpłaty i zwrotu części składek.

Ubezpieczona w czerwcu 2014r. zadeklarowała podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia w wysokości 9365 zł. Następnie wnioskodawczyni w pierwszych dniach czerwca 2014r. złożyła wniosek o przyznanie jej zasiłku macierzyńskiego od 8 czerwca 2014r. tj. 6 tygodni przed planowanym porodem. Od 14 lipca 2014r. ubezpieczona w związku z ciążą i terminem porodu przebywała w szpitalu i do tej daty organ rentowy nie doręczył wnioskodawczyni jakiegokolwiek decyzji dotyczącej prawa do zasiłku. Odwołująca się przyznała, że pierwszą wypłatę zasiłku macierzyńskiego otrzymała 24 lipca 2014r. za okres od 8 czerwca 2014r. do 30 czerwca 2014r. Ustalono też, że wysokość nadpłaty w czerwcu 2014r. od zadeklarowanej przez wnioskodawczynię podstawy wymiaru składki tj. kwoty 9365zł wyniosła 2466,26 zł (w tym na ubezpieczenie społeczne w wysokości 2290,36 zł oraz na Fundusz Pracy w wysokości 175,90 zł).

Sąd Okręgowy ustalił stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego z akt sprawy jak też na podstawie dowodu z przesłuchania ubezpieczonej w charakterze strony. Dowody w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia są spójne, logiczne i wzajemnie się uzupełniają. Sąd za bezsporny uznał materiał dowodowy wynikający z dokumentów albowiem, żadna ze stron nie zgłaszała co do niego uwag lub zastrzeżeń.

Uwzględniając powyższe Sąd Okręgowy uznał odwołanie J. W. za zasadne i wskazał, że spór w niniejszej sprawie sprowadzał się wyłącznie do dokonania prawidłowej wykładni art. 18 ust. 8 i 9 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, gdyż strony sporu w toku postępowania przedstawiły dwie zupełnie odmienne interpretacje wymienionych przepisów prawa i na tej podstawie opierały zgłaszane twierdzenia.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji z art. 18 ust. 8 i 9 w/w ustawy wynika, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniu.

W realiach niniejszej sprawy Sąd uznał, że odwołująca się J. W. uprawniona jest do zwrotu na jej rzecz nienależnie opłaconych składek w wysokości 2466,26 złotych wraz z należnymi odsetkami. W ocenie Sądu Okręgowego ubezpieczona w sposób prawidłowy złożyła wniosek o stwierdzenie nadpłaty oraz korektę deklaracji ZUS DRA za czerwiec 2014r. wykazując kwoty składek za okres do dnia rozpoczęcia pobierania zasiłku macierzyńskiego, tj. do 7 czerwca 2014r. włącznie. Sąd uznał za słuszną argumentację odwołującej się, która wykazała, że w terminie zapłaty składek nie znała decyzji ZUS co do wniosku o przyznanie zasiłku macierzyńskiego, składki za ubezpieczenie społeczne oraz na Fundusz Pracy za miesiąc czerwiec 2014r., w związku z czym opłaciła składki w pełnej wysokości, tj. w kwocie 2987, 43 złotych na ubezpieczenie społeczne oraz 229,44 złotych na Fundusz Pracy. Powyższe zostało potwierdzone przez ZUS w piśmie z 6 sierpnia 2014r., informującym, że organ rentowy z urzędu dokonał uprzednio korekty

deklaracji ZUS DRA w związku z rozpoczęciem pobierania zasiłku przez J. W.. W toku sprawy, Sąd zobowiązał organ rentowy do hipotetycznego wyliczenia kwoty wysokości nienależnie opłaconych składek przez wnioskodawczynię za czerwiec 2014r. biorąc pod uwagę, że faktyczny okres ubezpieczenia przypadła od 1 do 7 czerwca 2014r., gdyż za okres od 8 czerwca 2014r. wnioskodawczyni otrzymała zasiłek macierzyński. W wykonaniu tego zobowiązania organ rentowy w piśmie procesowym z 22 kwietnia 2014r. wyliczył, że w tym przypadku wysokość nadpłaty od deklarowanej podstawy 9365 zł - stanowiła kwota nienależnie opłaconych składek w wysokości 2466,26 zł. Tym samym organ rentowy przyznał zasadność twierdzeń odwołującej się co wysokości kwoty nienależnie opłaconych składek.

Sąd Okręgowy nie podzielił interpretacji prawnej ZUS odnoszącej się do dyspozycji art. 18 ust. 8 i 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a polegającej na przekonaniu, że w/w przepis nie dotyczy zadeklarowanej kwoty podstawy wymiaru składek w związku z czym nie ma zastosowania zasada proporcjonalnego zmniejszenia.

W ocenie Sądu pierwszej instancji ustawodawca przyznał prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek osobom, które deklarują minimalną podstawę wymiaru składek, tym bardziej z tego prawa mogą skorzystać ci ubezpieczeni, którzy zadeklarowali wyższą niż minimalna podstawę wymiaru składek.

W tym aspekcie Sąd Okręgowy wskazywał, na pogląd wyrażony w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, zgodnie, z którym „proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób prowadzących działalność gospodarczą przewidziane w art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dotyczy wszystkich zadeklarowanych kwot (art. 18 ust. 8), a nie tylko kwoty najniższej podstawy wymiaru składek.” (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17 maja 2011r.; sygn. akt. III AUa 2177/10). Ponadto wskazał, że Sąd Apelacyjny w Łodzi stwierdził, że „regulacja przepisu art. 18 ust. 8 u.s.u.s. nie odbiera ubezpieczonym, którzy zadeklarowali składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w rozmiarze przekraczającym ustawowe minimum, prawa do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składki w miesiącu, w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniem, bądź w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca. Skoro prawo takie zachowują osoby deklarujące minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej winni z niego korzystać także ubezpieczeni wnoszący składki wyższe od minimalnych”. (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 19 lutego 2014r.; sygn.akt III AUa 705/13).

W uzasadnieniu swojego wyroku Sąd Apelacyjny w Poznaniu wskazał, że „prawidłowa interpretacja ust. 9 i 10 art.18 wskazuje, że nie chodzi o zawężanie możliwości proporcjonalnego pomniejszenia jedynie najniższej podstawy wymiaru składek, ale podkreślenie, że nawet najniższa podstawa wymiaru podlega proporcjonalnemu pomniejszeniu. Skoro prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek ustawodawca przyznał osobom deklarującym minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej takiego prawa nie można pozbawiać ubezpieczonych, którzy zadeklarowali wyższą podstawę wymiaru składek od minimalnych. W istocie odmienna interpretacja, taka jaką prezentuje organ, prowadziłyby do nieuzasadnionego uprzywilejowania tych ubezpieczonych, którzy zadeklarowali podstawę wymiaru składek w minimalnej wysokości i w konsekwencji do naruszenia zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. ” (vide: uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 23 maja 2013r.; sygn. akt III AUa 1510/12).

W ocenie Sądu Okręgowego organ rentowy dokonał niewłaściwej interpretacji art. 18 ust. 8 i 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, która okazała się sprzeczna z zasadą równości ubezpieczonych, wyrażoną w art. 2a tej ustawy, a który statuuje obowiązek równego traktowania wszystkich ubezpieczonych. Przyjęcie bowiem stanowiska ZUS prowadziłyby, w ocenie Sądu, do sytuacji, w której wnioskodawczyni za 7 dni objęcia ubezpieczeniem chorobowym zapłaciłaby składkę wyższą niż 250 % podstawy jej wymiaru, czego wprost zabraniają obowiązujące przepisy. Z tych względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji, zgodnie w wnioskiem ubezpieczonej.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy zaskarżając go w całości, zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 18 ust. 9 i 10 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych przez jego błędną wykładnię skutkującą proporcjonalnym pomniejszeniem składki osoby deklarującej wysokość

podstawy wymiaru składki wyższą niż najniższa podstawa wymiaru składki, podczas gdy brzmienie art. 18 ust. 9 i 10 u.s.u.s. jednoznacznie wskazuje, że przepis ten może być zastosowany jedynie w odniesieniu do osób prowadzących pozarolniczą działalność, które opłacają składki na ubezpieczenia społeczne od najniższej podstawy wymiaru składek (tj. 60% prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału albo 30% minimalnego wynagrodzenia za pracę).

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania oraz zasądzenie od odwołującej się na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że art. 18 ust. 9 i 10 u.s.u.s. wymienia jedynie osoby deklarujące najniższą podstawę wymiaru składek. Apelujący podniósł, że normy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących i stosowanie innej wykładni niż wykładnia językowa, jeżeli treść przepisu jest jasna i przejrzysta, jest niewłaściwe. Wykładnię systemową, funkcjonalną czy też celowościową można zastosować tylko wówczas, jeżeli z brzmienia przepisu nie można wywieść w sposób jednoznaczny zawartej w nim normy. Organ rentowy powołał się na takie stanowisko zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 29 stycznia 2013r. (III AUa 812/12).

Organ rentowy wskazał, że określenie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne ustawodawca pozostawił osobom prowadzącym pozarolniczą działalność, stanowiąc w art. 18 ust. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, że podstawą tą jest zadeklarowana kwota, z zastrzeżeniem jej dolnej granicy. W konsekwencji skoro ustawodawca pozostawił osobie prowadzącej pozarolniczą działalność dowolność w kwestii określenia podstawy wymiaru składek należy przyjąć, że przywołane przez Sąd przepisy dotyczące możliwości proporcjonalnego zmniejszenia wysokości podstawy wymiaru składki w przypadku pobierania zasiłku znajdują zastosowanie jedynie do najniższej podstawy, bowiem osoba deklarująca wysokość podstawy może sama pomniejszyć podstawę w miesiącu, w którym pobiera zasiłek. Skarżący podniósł, że nieprzypadkowo w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych wskazano, że płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc nie później niż do 10 dnia następnego miesiąca - dla osób fizycznych opłacających składkę wyłącznie za siebie (art. 47 ust. 1 pkt 1 u.s.u.s.). Zapis ten umożliwia płatnikowi złożenie deklaracji i opłacenie składek z uwzględnieniem takich okoliczności jak niezdolność do pracy czy wystąpienie o wypłatę przez Zakład zasiłku macierzyńskiego. Apelujący ocenił jako pozorną trudność okoliczność, że odwołująca się nie posiadała w tym okresie decyzji Zakładu o przyznaniu prawa do zasiłku macierzyńskiego.

Odnosząc się do korekty deklaracji złożonej przez odwołującą się apelujący zauważył, że obowiązek przekazania przez płatnika do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych imiennego raportu korygującego aktualizuje się gdy zachodzi konieczność dokonania korekty danych podanych w raporcie pierwotnym. Korektę odróżnić należy od zmiany danych występującej gdy określone dane ulegają następcej modyfikacji w stosunku do danych wykazywanych we wcześniej składanych dokumentach rozliczeniowych. Zgłoszenie zmiany danych powoduje ich modyfikację ze skutkiem na przyszłość (ex nunc), podczas gdy korekta danych występuje gdy zachodzi konieczność wyeliminowania błędu popełnionego we wcześniej przekazanych dokumentach rozliczeniowych (por. Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych - Komentarz pod red. B. Gudowskiej, J. Strusińskiej - Żukowskiej, wyd. CH BECK, Warszawa 2011, str. 591 - 592).

Zdaniem apelującego osoba prowadząca działalność gospodarczą jest uprawniona do samodzielnego określenia kwoty podstawy wymiaru składek. Korekta tych danych jest możliwa w sytuacji gdy nastąpi błąd, jednak nie każdy błąd uprawnia do złożenia korekty. Odwołująca się pierwotnie mogła zadeklarować każdą podstawę wymiaru składek w ramach określonych przepisami u.s.u.s. W momencie gdy podstawa ta już została zadeklarowana brak jest przesłanek do jej zmiany na podstawie jedynie twierdzenia, że podstawa ta mogła być mniejsza.

Organ rentowy za niezasadny uznał pogląd jakoby przedstawiona przez ZUS wykładnia art. 18 ust. 9 i 10 u.s.u.s. prowadziła do naruszenia art. 2a u.s.u.s. przez naruszenie zasady równości ubezpieczonych. Jak już wskazano prawo

do pomniejszenia podstawy wymiaru składek jest niezbędne jedynie w przypadku osób deklarujących najniższą podstawę wymiaru składek. Osoby deklarujące wyższą podstawę wymiaru składek mogą same wskazać podstawę wymiaru składek, jednak powinno to nastąpić w terminie określonym w art. 47 ust. 1 pkt 1 u.s.u.s.

W odpowiedzi na apelację odwołująca się wniosła o jej oddalenie jako bezzasadnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego jest zasadna i prowadzi do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania jako bezzasadnego.

Przyjmując ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji za prawidłowe, niesporne pomiędzy stronami, należy stwierdzić, że według oświadczeń samej odwołującej się, prowadzi ona pozarolniczą działalność gospodarczą i opłaca z tego tytułu składki na ubezpieczenia społeczne. Za czerwiec 2014r. odwołująca się zadeklarowała jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne kwotę 9365 zł. Następnie wystąpiła z wnioskiem o wypłatę zasiłku macierzyńskiego od 8 czerwca 2014r. Bezsporne w sprawie było, jak ustalił Sąd Okręgowy, że J. W. 24 lipca 2014r. wniosła o stwierdzenie nadpłaty składek na ubezpieczenie społeczne. Odwołująca się domagała się dokonania korekty deklaracji za miesiąc czerwiec 2014r. i proporcjonalnego pomniejszenia składek za ten miesiąc oraz zwrotu nadpłaconej składki na jej konto bankowe.

Dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy decydujące znaczenie ma przesądzenie czy przepisy art.18 ust. 10 w zw. z art.18 ust. 9 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2016r. poz.963 ze zm.; dalej określanej jako u.s.u.s.) - przy braku w tej materii innych przepisów - zezwalają na proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zadeklarowanej w kwocie wyższej od najniższej podstawy wymiaru składek, stanowiącej 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek ogłoszonego w trybie art.19 ust.10 na dany rok kalendarzowy, w sytuacji niezdolności ubezpieczonego do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku za ten miesiąc.

Zgodnie z art. 18 ust. 8 u.s.u.s. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5, stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 na dany rok kalendarzowy. Składka w nowej wysokości obowiązuje od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku. Zgodnie z art. 18 ust.9 u.s.u.s. za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniu. Art.18 ust. 10 u.s.u.s. stanowi natomiast, że zasady zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek, o których mowa w ust. 9, stosuje się odpowiednio w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji - w stanie faktycznym niniejszej sprawy - dokonał błędnej wykładni przepisów art. 18 ust. 8, 9 i 10 u.s.u.s., uznając, że możliwość zmniejszenia proporcjonalnie podstawy wymiaru składek na zasadach art.18 ust.10 w zw. z art. 18 ust.9 u.s.u.s., mają także osoby deklarujące wyższą podstawę wymiaru składek niż najniższa określona w art.18 ust.8 u.s.u.s. Przede wszystkim wykładnia ta nie odpowiada brzmieniu w/w przepisów, jak również - nie znajduje uzasadnienia w wykładni celowościowej i systemowej.

Sąd Apelacyjny zgadza się w tym zakresie ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Sąd Najwyższy w motywach wyroku z 8 października 2015 r. (w sprawie o sygn. I UK 449/14; LEX nr 1817648), a także w motywach wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z 11 czerwca 2014r. (sygn. III AUa 361/14; LEX nr 1474575).

Podkreślenia wymaga, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, zgodnie z utrwalonym w judykaturze Sądu Najwyższego stanowiskiem, wykładnia przepisów powinna w pierwszym rzędzie uwzględniać językowe znaczenie tekstu prawnego.

Organ rentowy ma zatem rację powołując się na uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 7 lutego 2012 r. (sygn. I UK 276/11; LEX nr 1313671), w którym zawarty został pogląd, że „przepisy regulujące system zabezpieczenia społecznego ze względu na swoją istotę i konstrukcję podlegają wykładni ścisłej. Nie powinno się stosować do nich wykładni celowościowej, funkcjonalnej lub aksjologicznej w opozycji do wykładni językowej, jeżeli ta ostatnia prowadzi do jednoznacznych rezultatów interpretacyjnych, a zatem nie można ich poddawać ani wykładni rozszerzającej, ani zwążającej, modyfikującej wyczerpująco i kazuistycznie określone przez ustawodawcę uprawnienia do świadczeń”. Powyższe stanowisko wyrażane było wielokrotnie w rozstrzygnięciach wydawanych przez Sąd Najwyższy i ma charakter utrwalony (podobnie por. wyrok Sądu Najwyższego z 16 sierpnia 2005 r., sygn. I UK 378/04; OSNP 2006 nr 13-14, poz. 218; nadto wyrok z 23 października 2006r., sygn. I UK 128/06; OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359, a także wyrok z 29 stycznia 2008r., sygn. I UK 239/07; OSNP 2009 nr 7-8, poz. 103 oraz wyrok z 4 marca 2008r., sygn. II UK 129/07; OSNP 2009 nr 11-12, poz. 155 i wyrok z 19 maja 2009r., sygn. III UK 6/09; LEX nr 509028). Sąd Apelacyjny zgadza się z powyższym poglądem i podziela argumenty, które przemawiają na rzecz uznania wykładni językowej przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych, jako wiodącej, tym bardziej, że w rozważanej sprawie treść przepisu stanowiącego podstawę do rozstrzygnięcia sporu nie wywołuje żadnych wątpliwości interpretacyjnych od strony językowej.

Bezspornie art. 18 ust. 9 u.s.u.s. - przewidując możliwość proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnymi i rentowymi lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca - stanowi, że „kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie (...)”. Stosując zatem wprost wykładnię językową należy wskazać, że przepis ten pozwala osobie prowadzącej pozarolniczą działalność na proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w okolicznościach przewidzianych dyspozycji przepisu art.18 ust.9 u.s.u.s. tylko w sytuacji, gdy dotyczy to deklarowanej podstawy wymiaru składek w wysokości 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, o którym mowa w art.18 ust. 8 u.s.u.s., bądź też deklarowanej w wysokości, o której mowa w art.18a ust.1 u.s.u.s.

Zgodnie z art. 47 ust. 1 u.s.u.s. płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc, z zastrzeżeniem ust. 1a, 2a i 2b, nie później niż do 10 dnia następnego miesiąca - dla osób fizycznych opłacających składkę wyłącznie za siebie. Płatnik określony w art.47 ust.1 pkt 1 i 3 u.s.u.s. przysyłając stosowne deklaracje rozliczeniowe i opłacając składki za dany miesiąc dopiero w następnym miesiącu, dysponuje zatem wiedzą co do tego, czy i w jakim okresie poprzedniego miesiąca był zdolny do pracy (prowadzenia działalności gospodarczej) oraz w jakiej wysokości podstawę wymiaru składki chce zadeklarować za poprzedni miesiąc.

Należy w tym miejscu podkreślić, że wskazana regulacja art.18 ust. 8 u.s.u.s., pozwala osobom prowadzącym pozarolniczą działalność samodzielnie określać i deklarować wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, zakreślając jedynie jej dolną granicę. W przypadku osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne i ich wysokość nie są powiązane z osiągniętym faktycznie przychodem, lecz wyłącznie z istnieniem obowiązkowego tytułu podlegania ubezpieczeniom i zadeklarowaną przez ubezpieczonego kwotą, niezależnie od tego, czy ubezpieczony osiąga przychody i w jakiej wysokości. Po stronie osoby prowadzącej pozarolniczą działalność istnieje zatem uprawnienie do zadeklarowania w granicach zakreślonych ustawą dowolnej kwoty jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jedynie nie niższej niż wskazana w art.18 ust.8 u.s.u.s., czy w art.18 a ust.1, wobec czego sposób w jaki ubezpieczony realizuje to uprawnienie zależy wyłącznie od decyzji tej osoby. Ograniczenie co do maksymalnej miesięcznej wysokości podstawy wymiaru składek obowiązuje jedynie w odniesieniu do podstawy wymiaru składek deklarowanych na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe, wskazane w art. 20 ust. 3 u.s.u.s.

Bezspornie w świetle obowiązujących przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i judykatury Sądu Najwyższego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do kwestionowania kwoty podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne zadeklarowanej przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność, jeżeli mieści się ona w granicach określonych ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych (zob. m.in. uchwała 7 Sędziów Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2010 r.; sygn. II UZP 1/10; OSNP 2010/21-22/267).

W konsekwencji racjonalne jest unormowanie, że prawo do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dotyczy tylko podstawy wskazanej w wysokości najniższej wymaganej przepisami prawa. Skoro bowiem osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą posiada swobodę deklarowania kwoty podstawy wymiaru w wysokości wyższej niż najniższa wskazana w art.18 ust. 8 u.s.u.s., to posiada ona uprawnienie do samodzielnego określania tej podstawy także w przypadku, gdy podlega ubezpieczeniu tylko przez część miesiąca lub przez część miesiąca jest niezdolna do pracy spełniając z tego tytułu warunki do przyznania zasiłku.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym i prawnym niniejszej sprawy nie ma podstaw, aby uznać, że odwołująca się może skorzystać z prawa do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składek na podstawie art. 18 ust. 10 w zw. z art. 18 ust. 9 u.s.u.s. Odwołująca się skorzystała bowiem, składając pierwotne deklaracje rozliczeniowe i opłacając stosowne składki za czerwiec 2014r., z prawa przysługującego osobom prowadzącym pozarolniczą działalność do wyższego (niż obowiązujące minimum) określenia wysokości podstawy wymiaru składek - zgodnie z art.18 ust.8 u.s.u.s.. Należy podkreślić, że zaskarżoną decyzją organ rentowy nie podważa w/w prawa do swobodnego określenia podstawy wymiaru składek. Podstawą wydania zaskarżonej decyzji było bowiem złożenie przez odwołującą się korygujących deklaracji rozliczeniowych za czerwiec 2014r., których złożenie odwołująca się oparła na przepisach art.18 ust.10 w zw. z art.18 ust. 9 u.s.u.s., w sytuacji, gdy wcześniej zadeklarowała w odpowiednich deklaracjach rozliczeniowych określoną kwotę, znacznie przekraczającą 60 % prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 cyt. ustawy na dany rok kalendarzowy, jako podstawę wymiaru składek za sporny okres.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie jest trafny argument odwołującej się, że brak możliwości skorzystania przez nią (w stanie faktycznym sprawy) z możliwości przewidzianej w art.18 ust.10 w zw. z art.18 ust.9 u.s.u.s. stanowi naruszenie zasady równego traktowania ubezpieczonych w zakresie obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne. Jak stanowi przepis art. 2a ust. 1 u.s.u.s., ustawa ta stoi na gruncie równego traktowania wszystkich ubezpieczonych bez względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, stan cywilny oraz stan rodzinny. Art. 2a ust. 2 stanowi, że zasada równego traktowania dotyczy w szczególności:

- 1) warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych;
- 2) obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne;
- 3) obliczania wysokości świadczeń;
- 4) okresu wypłaty świadczeń i zachowania prawa do świadczeń.

Ubezpieczony, który uważa, że nie zastosowano wobec niego zasady równego traktowania, ma prawo dochodzić roszczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego przed sądem. Przepis art. 83 u.s.u.s. stosuje się odpowiednio (art. 2a ust.3). Podkreślić należy, że wyżej cytowany art. 2a u.s.u.s., przewidując zasadę równego traktowania wszystkich ubezpieczonych, zakazuje ich różnicowania ze względu na wymienione w nim kryteria, co oznacza, że nie ma podstaw prawnych do czynienia między ubezpieczonymi różnic związanych z ww. kryteriami. W żadnym razie nie oznacza to jednak, że wyłączone są różnice w uprawnieniach ubezpieczonych z różnych tytułów, w zależności od wysokości zadeklarowanej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie, zwłaszcza w przypadku obowiązującej zasady swobody deklarowania wysokości podstawy wymiaru określonej w art. 18 ust. 8 u.s.u.s.

Z art. 2a u.s.u.s. nie da się wyprowadzić zakazu wprowadzania zróżnicowania sytuacji osób deklarujących i opłacających składki w kwocie wyższej niż minimalna i osób opłacających składki od minimalnej podstawy wymiaru, a w konsekwencji różnicowania możliwości zmniejszania zadeklarowanej podstawy wymiaru.

Należy wskazać, że swoboda ustawodawcy do określania obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne świadczeń w ramach poszczególnych systemów ubezpieczenia, jest szeroka, kwestia zaś celowości i słuszności wprowadzenia odrębnej regulacji w ubezpieczeniu ww. kategorii osób ubezpieczonych prowadzących działalność gospodarczą nie podlega ocenie sądów powszechnych rozpoznających sprawy z zakresu zabezpieczenia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2002 r., sygn. II UKN 58/01, OSNP 2003/21/523 oraz wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 17 lutego 2011r., w sprawie *Andrle v. Czechy*, skarga nr 6268/08, LEX nr 736581).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w stanie faktycznym niniejszej sprawy, nie można zatem uznać, że do wydania zaskarżonej decyzji doszło w warunkach nierównego traktowania odwołującej się z przyczyn wskazanych w art. 2a ust.1 u.s.u.s.

Z tych zatem i pozostałych naświetlonych wyżej względów - na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. - Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie J. W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z 22 września 2014r. Orzeczenie o kosztach postępowania odwoławczego przed Sądem Apelacyjnym uzasadnia art. 98 k.p.c., ustanawiający zasadę odpowiedzialności za wynik procesu w związku z § 12 ust.1 pkt. 2 w zw. z § 6 pkt 3 i ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2013r. poz.490 ze zm.).